

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

Eiropas atspulgi Rīgā senajās liecībās

Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā (Rīgā, Rūpniecības ielā 10) 2014.gada 26.jūnijā tika atklāta izstāde "Eiropas atspulgi Rīgā senajās liecībās (14.–19.gs.)."

Izmantojot 1524.gadā dibinātās LU Akadēmiskās bibliotēkas (LU AB) rokrakstu un reto grāmatu bagātīgo krājumu, izstādē atspoguļotas divdesmit divu Eiropas valstu: Austrijas, Beļģijas, Čehijas, Dānijas, Francijas, Grieķijas, Igaunijas, Itālijas, Īrijas, Kipras, Lielbritānijas, Lietuvas, Maltas, Nīderlandes, Polijas, Portugāles, Somijas, Spānijas, Šveices, Ungārijas, Vācijas un Zviedrijas kontaktu un ietekmes senās liecības Rīgā no 14. līdz 19.gadsimtam.

Katra no valstīm ir apliecināta savu saikni ar Rīgu gan izdoto grāmatu, gan saglabāto dokumentu, gan dažādu Rīgas kultūras dzīvi ietekmējušo notikumu ziņā.

LU Akadēmiskās bibliotēkas fondos senākas – ar roku rakstītās grāmatas – *Psalterium Davidis* (Dāvida psalmi), *Parabola Salomonis* (Zalamana līdzības un sakāmvārdi) datējamas ar 13.gs. b./14.gs. sāk., *Stundu grāmata* – ar 15. gadsimtu. Izstādē aplūkojamas dažas no šīm unikālajām vērtībām.

LU Akadēmiskajā bibliotēkā glabājas 210 inkunābulas – grāmatas, kuras, pateicoties Johana Gūtenberga (1398? – 1468)

izgudrotajai grāmatu iespēšanas tehnoloģijai, tika izgatavotas no 15.gadsimta vidus līdz 1500.gadam. Tas ir lielākais inkunābulu krājums Latvijā. Divas no tām – *Plenarium* (1496) un *Misale Viburgense* (1500) ir vienīgie eksemplāri pasaulē. Izstādē redzamas vairākas Beļģijā, Francijā, Nīderlandē, Itālijā un Vācijā izdotās inkunābulas un visvecākā Latvijā saglabājusies inkunābula. Tas ir fragments no 1460.gadā Maincā iespēstās latņu valodas mācību grāmatas *Catholicon*, ko sastādījis dženovietis J.Balbus un iespiedis, domājams, vēl pats J.Gūtenbergs.

16. gs. pirmās puses iespieddarbu – paleotipu vidū bibliotēkas fondā nozīmīgu vietu ieņem Mārtiņa Lutera (1483 – 1546) visi Vitenbergā izdotie darbi, no kuriem vairāki vērsās pie domubiedriem Rīgā, Tērbatā un Rēvelē, lai veicinātu laicīgo izglītību, dibinātu skolas un bibliotēkas. Jādoma, ka tieši M.Lutera aicinājums, kas izsūtīts 1524.gada janvārā beigās vai februārī, bija impulss Rīgas pilsētas bibliotēkas dibināšanai, tās komplektēšanai un turpmākajai attīstībai.

Bagāta un interesanta ir ievērojamo valstsvīru, augstmaņu, rakstnieku, zinātnieku, mūziķu un kultūras darbinieku autorgrāfu un vēstulju kolekcija. Izstādē aplūkojama M. Lutera 1540. gada 26.augusta rakstītā vēstule Rīgas bīrģermeistariem un rā-

skungiem, Zviedrijas karaļa Gustava II Ādolfa 1628. gada 28. aprīļa vēstule Rīgas burggrāfam T.Ramam, Nīderlandes kronprincīša Vilhelma I autogrāfs, Austrijas keizarienes Marijas Terēzijas raksts 1745.gada 8.martā, ķeizara Jozefa II rokraksti un daudzi citi autogrāfi.

Austrijas ķeizars Jozefs II 1780.gadā, braucot no Vīnes uz Peterburgu, Rīgā ierosināja, lai maza, neizskatīga kapela tiktu pārbūvēta par istu baznīcu. Baznīcai pamatus lika 1784. gadā un deva nosaukumu – Sāpju Dievmātes baznīca. Tā atspoguļoja ievērojamā pedagoga un novadpētnieka J.K. Broces vienā no 18.gs. vēsturiskajiem zīmējumiem.

Rīgas Liceja pedagoga, vēsturnieka un novadpētnieka Johana Kristofa Broces (1742–1823) unikālā kolekcija ir viens no lielākajiem LU AB dārgumiem. Tie ir 10 lielformāta sējumi *Sammlung verschiedener Liefländischer Monumente...*, kuru 3130 lappusē tušas zīmējums, akvareļos, aprakstos un dokumentos fiksēta Rīgas, Latvijas un Igaunijas vēsture.

Visu daudzpusīgo dažādās valstīs izdoto grāmatu, gravīru un citu senie liecību klāstu aicinām aplūkot **līdz 2014.gada 30.augustam**.

Gunta Jaunmuktāne